

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

בירור כהונה

תיק יוחסין מס' 156-שע

נושא הדין

א' ששם משפחתו כץ מבקש לברר יהדותו ויחוסו אם הוא כהן. נולד במוסקבה ולאחרונה חזר בתשובה ולומד בישיבה, אך לא החזיק עצמו בכהונה כלל. בתעודת הלידה שלו שהוצאה בזמן לידתו רשום שאביו הוא כץ ולרי בן ויקטור והלאים רוסי, ואמו יהודיה. א' אומר שמי שרשום בתעודה כאביו זה אינו נכון, ולגירסתו אביו הביולוגי הוא כץ רומן, יהודי, שהיה בעלה הראשון של אמו שהתגרש ממנה אזרחית כשנה וחצי לפני לידתו, אך, לדבריו, המשיכו לחיות עד אחרי שנולד. הוא מציג תמונות של כץ רומן בצעירותו שתוי פניו דומים לשל א'. וולרי בן ויקטור הרוסי היה בעלה השני של אמו שנישאה לו כשנה לפני לידתו, אך שם משפחתו לא היה כץ, ואינו יודע להסביר מדוע נרשם בשם כץ ומדוע נרשם כאביו אם אינו אביו. א' אומר שדבר לפני כמה ימים עם "אביו" כץ רומן, והוא אמר לו שבזמן שנולד לאמו היתה אמו פסולה לכהונה משום שנישאה לרוסי. בית הדין בירר את יהדות אמו ונמצא שהיא אכן יהודיה.

פסק דין

הגיל יהודי בן לאם יהודיה. זהות אביו לא נתבררה בבית הדין, ואין לו לחשוש לכהונה כלל.

(-) זאב רייז

(-) נחום אייזנשטיין

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

השאלות לדין

- א. האם בנשואים אזרחיים תולים רוי"ב בעל.
- ב. חזר לחיות עם אשתו אחרי שגירשה אזרחית, האם תולים שהחזירה כאילו לא גירשה.

- ג. האם מעלין לכהונה על פי השם כ"ץ.
 ד. האם תולים אבהות על פי דמיון בתוי פנים.
 ה. פסל את אשתו ובנו בחללות.

תשובה

א. עיי' פס"ד ירושלים כרך ו עמ' רכג בשם כמה אחרונים שגם בנישואין אזרחיים אומרים ר"צ אחר הצעל, ויתרה מכך הוצא שם בשם כמה אחרונים שאף בלא נישואין, אם גרים בקביעות, אחד נכרי ואחד ישראל בניו מתייחסים אחריו. ועיי' פס"ד ירושלים כרך יא עמ' תרכה מהג"צ עפ"י הרא"ש בדבונה המיוחדת לו לא חיישינן למדאפקרה כיון דרגיל אללה תמיד הלכך שדיין ר"צ צמר דידיה. אמנם עיי' פס"ד ירושלים כרך ח עמ' שעא בשם המנ"ח סוף מלוא מט שבגוי אין שייך ר"צ אחר הצעל.

ב. פסק בשו"ע אבהע"י סי' קמט סעי' א: המגרש את אשתו וחזר ובעלה בפני עדים - וברמ"א: או שגלוי לכל שבא עליה כגון שנשאה - הואיל ואשתו היתה הרי זה בחזקת שהחזירה ולשם קדושין בעל ולא לשם זנות וכי' שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי זידו לעשותה בעילת מלוא, לפיכך הרי זו מקודשת קדושי ודאי ולריבה ממנו גט שני. ובסעי' ה שם: לא אמרו חזקה זו שאלעצב"ז אלא באשתו שגירשה וכי' שהרי אשתו היא ובאשתו הוא שחזקתו שאינו עושה צ"צ עד שיפרש שהיא צ"ו וכי'. ע"כ. וכתב באו"ש גירושין פ"י הי"ט דלא מן חומר האיבור דבעילת זנות אמרו חזקה זו, רק באשתו אמרינן דמתחרט על הגט ורואה לקנותה לאשה להיות בלתי תלוי בספק וכי', ולפי דברי רבינו נראה ברור דאף אם היתה נדה ג"כ אמרו דלשם קדושין בעיל, כיון דלאו משום חומר האיבור רק שרצונו לחזור ולהתקשר עמה שמהיה אשתו וחוזר בו מהגט, וכיון דבגדה תופסין קדושין ודאי לשם קדושין בעיל. ועיי' במה שזיין בפס"ד ירושלים כרך י עמ' תקכא.

ואף אם נאמר שגם בנישואין אזרחיים שגירשה אזרחית והחזירה בלי נישואין כלל דתולין שהחזירה כאילו לא גירשה - שזה עלמנו חידוש שלא שמענו - מ"מ צידון דידן שאחר שגירשה הראשון נישאה אזרחית לנכרי אלא שהמשיכה לחיות גם עם הראשון, וזה ודאי אין לתלות שהחזירה כאילו היא אשתו עדיין.

ג. עיי' פס"ד ירושלים כרך ז עמ' תד בשם כמה פוסקים שאין מעלין לכהונה עפ"י שם משפחה של כהן וכן.

ד. רש"י בפירושו לתורה בראשית כה יט מביא דברי המדרש נחמומא פרשת תולדות אה א שהזקק למר אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליני הדור אומרים מאצימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקב"ה לר קלמחר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק. וכ"ה בגמ' צ"מ פו א ועדיין היו מרננים ואומרים אם שרה הבת תשעים שנה

תלד אברהם בן מאה שנה ויליד, מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק וגדמה לאברהם פתחו כולם ואמרו אברהם הוליד את יצחק. ומלוי במדרש רבה פ' נשא פ"ט ה"א: הקב"ה שהוא יושב סתר ימים הפנים של טוף באותו עובר לפי שהטוף והטואפת רוזין שלא תתעבר אלא שיעשו תאומים בלדז והקב"ה מפרסמן בעולם כדי שידעו הבריות ויאמרו פנים של זה הם פני הטוף וכו'. וכ"כ רש"י בכורות מו ז ומהרש"א בח"א סוטה ט א. וכ"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרלד בענין משפט שלמה שהכיר פרטוף הילד החי דומה לפרטוף האשה אשר תובעת אותו עיי"ש.

אמנם בתשובות הגאונים קורטיל סי' יז הוצא באו"ה"ג קדושין עה א סי' טנו נשאל: מי שקדש נערה בתולה בקידושין והיה אם נער אחד בחלר נכנס ויולא לחוד ביתה של נערה והיא צבית אביה ואחר זמן נמלאת מעוברת והיא טוענת ואומרת מן ארוסי נתעברתי והארום אמר לא הכרתי זה מימי, והיו בני אדם מליזין שנתעברה מן שכנה מן אותו נער אבל עדות גמורה לא היה אם, ואח"כ גדל הנער והיה בן שנה והיה דומה לאותו הנער שכינה שהכל מליזין עליו. והשיב: כך הוא המעשה מביאין אותן לפני הדיינים, ארוסה ושכינה שנחשדה עמו ומאיימין עליהן אם עמד ארוסה בדבורו שאמר לא הכרתי זה מימי והכל יודעין שלא נתייחד עמה ארוסה כל עיקר יכו אותו ויעשו בו דין, אם הודית ואומרת צפיה מן אותו שכן אני מעוברת ולא אמרתי מארוסי אלא מיראה ואח"כ הודה השכן ואמר ממני נתעברה יכו אותו ויעשו בו דין תורה והולד ממזר. ע"כ. ועיי"ש באו"ה"ג שבעשה הגאונים עמ' 69 סי' פ י"ט תוספת: אבל אילו היה בעלה, כשר, ארוב צעילותיה של אשה בחזקת בעלה, ואם הוא מקנא לה יוליא בגט. ע"כ. מפורש בגאונים דלין קובעין אבהות רק על פי דמיון.

וכתב בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קסא דאף שצעיני הבריות נראה לייחס הבן לאביו על פי דמיון בצורת הפנים, מי"מ לדינא אין מזה הכרע שהרי מלינו צמ"ר פ' וילא פרש"י עג ופ' נשא פ"ט בעובדא דמלך ערביים שעי' לורה שצבית יתכן להיות כן, ועיי' הרהור ומחשבה (ועיי' ברכות כ א ר"י הוה רגיל וכו'). ע"כ ועיי' שו"ת לבושי מרדכי ח"א אבהע"ז סי' כ.

ה. במשנה קדושין סד א: קדשתי את בתי וכו' קדשתי וגרשתי כשהיא קטנה והרי היא גדולה, אינו נאמן. נשצית ופדיתיה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן. מצואר במשנה דכל שאינו צידו אין האב נאמן לאסור את בתו לכהונה, דכהונה הוי כדצר שבערוה שאין עיי"א נאמן צו. ובגמ' שם פו א היכי דמי וכו' אלא בע"א, וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי, הלא"ה מיהמן. וביאר בחי' הריטב"א שם דאילו לימנה להני תרי דאמרי לא אשתבאי דלא אתו קמן כלל ואתא ע"א ואמר מודיעים נכבשה ואמו של ינאי נשצית שם, הוה פסלינן ליה לינאי וכו' אלמא ע"א נאמן באיסורין וכו', ע"כ. מצואר לפי"ז דע"א נאמן לאסור אשה לכהונה, דלא השיב דבר שבערוה אלא איסורין. אמנם בתורו"ד שם כתב: וצמעידי על אשה שנשצית או שהיא גרושה וחלו"ה לפוסלה מן הכהונה, כדצר שבערוה הוא כדמוכחא שמעתין. ע"כ. ובתמ"ס סנהדרין פט"ז ה"ו: אינו צריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה אבל האיסור עלמו בע"א

יוחזק, כילד, אמר ע"א וכו' גרשה או זונה אשה זו וכו'. ע"כ. ועיי' שער המלך וא"ש סס ומחנ"א עדות סי' יג שביאר דעת הרמב"ם. ועיי' ש"ס ש"ו פט"ו ואחיעזר ח"א סי' ה וסי' ו ושע"י ש"ו פ"י ואבני"ז אבהע"י סי' כ"א אות כב וחזו"א אבהע"י סי' כ אות יד וקהלות יעקב כתובות סי' ו וישעת דוד אבהע"י סי' יז, ועוד.

אברהם דוב לוין.

ב

הנידון לפנינו הוא אחד ששמו כן רואה לדעת אם הוא כהן או שצריך לחשוש לחומרא, כיון ששמו כן. הנ"ל לפי דבריו אציו הציולוגי הוא ערל שגדל ברוסיה ולא שמר שום דבר דת, מעולם לא עלה לדוכן צביהכ"ם ולא עלה לתורה בתור כהן או שום מנהג כהונה אחר. גם לא ידוע אם הסבא (אבי אציו) שמר משהו דתי.

לכן דינו כמצואר ברמב"ם אסו"ב פ"כ הי"ג שמי שבא בזה"ו ואמר כהן אני אינו נאמן וכו', רק מי שהזחוק אציו כהן יש לו דיני כהונה כמצואר ברמב"ם סס הט"ו.

ושמעתי ממרן הגר"ש אלישיב שליט"א דבזמן הזה צעוונותינו הרבים שאין לנו ציהמ"ק וחלוקת תרומה בבית הגרנות מי שמוחזק שעלה לדוכן על אף שלא היה דתי, ויש קבלות במשפחה מצוםסות שהם כהנים זריכים לחשוש לכהונה לפחות לחומרא ואסור בגרושה וכד' ואסור לטמא למתים (כמצואר בשו"ע אבהע"י סי' ג), אבל צניד"ד יש כמה וכמה ספיקות כמצואר צפרוטוקול: א, יש ספק מיהו אציו הציולוגי. ב, יש ספק אם אמו כשרה לכהונה. ג, ספק אם אבא של האבא היתה כשרה לכהונה. ד, אין שום חזקה במשפחה. ה, רק עכשיו שהמבקש חוזר בתשובה התעורר אללו ספק משום ששמו כן, גם הוא עלמו אינו יכול להגיד שהוא כהן (ועיי' אבהע"י סי' ג ס"ט ומג"א סי' קכח ס"ק א מה דינו בזה"ו כשבא ואומר כהן אני). אמנם באבהע"י סי' ז סע"י כ כתוב שכהן הבא על ספק זונה ה"ז ספק חללה וילדה ספק חלל ונותנים עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל ואם נטמא מכין אותו מ"מ, ע"כ, כל זה רק כשיש רק ספק אחד, דהיינו ספק זונה, אבל צניד"ד יש לנרף ספק זונה עם כל הספיקות האחרים, לכן על סמך שמו בלבד אין מקום לחשוש לכהונה אפילו מספק ולחומרא, שהרי יש הרבה ספיקות, והוא אינו מוחזק לכהן, ודינו כיהודי בן לאשה יהודיה, ואציו לא נתברר.

נחום אייזנשטיין.